

Відгук

офіційного опонента Федяєвої Валентини Леонідівни
на дисертацію Паскаленка Віталія Володимировича
«Педагогічна спадщина та громадсько-просвітницька діяльність В.В. Рюміна
в кінці XIX – на початку XX століття», подана до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Розвиток українського суспільства на засадах гуманізації та демократизації передбачає значні зміни пріоритетів і цінностей в освітньому просторі XXI століття, у якому реформаційні процеси позначено тенденцією до поєднання традицій з інноваціями, до вивчення і узагальнення історико-педагогічного досвіду вітчизняної освіти з метою творчого його використання у моделюванні освітніх інфраструктур сьогодення. За таких умов набуває актуальності питання про першоджерела української педагогічної думки, яка, за твердженням О. В. Сухомлинської, «... завжди є персоніфікована – на ній лежить відбиток особистості її носія... Інтерес до педагогічних персоналій зростає, і значна частина творчих біографій уперше стає об'єктом наукової рефлексії».

Свідченням зростання інтересу сучасних науковців до педагогічних персоналій, до творчої біографії та спадщини культурно-освітніх діячів, вчених, педагогів України є монографічні видання, підручники, посібники, хрестоматії з історії педагогіки. За останні роки з'явилося чимало дисертаційних досліджень, присвячених висвітленню педагогічних поглядів і напрямів просвітницької діяльності визначних постатей, а саме: О. Барвінського, А. Животка, О. Кониського, С. Русової, С. Сірополка, І. Стешенка, М. Сумцова та інших. Необхідно визначити, що хрономежі життєдіяльності вищезначених діячів охоплюють другу половину XIX століття – період активізації культурно-освітнього руху в Україні за нову систему освіти. Саме в цей час на обрії української педагогіки з'явилися

видатні особистості, внесок яких у розвиток вітчизняної педагогічної думки є важливим і малодослідженим водночас, адже їх науково-творчий доробок не розглядався в історико-педагогічному процесі з різних причин.

Конструктивний, науково-об'єктивний розгляд вітчизняного педагогічно-просвітницького досвіду кінця XIX початку XX століття, творчої спадщини та просвітницької діяльності учених, громадських діячів, означеного періоду, як однієї з провідних форм педагогічної думки, є провідним і перспективним напрямом сучасних історико-педагогічних досліджень.

У контексті сказаного наукова значущість і доцільність дослідження Паскаленко Віталія Володимировича постаті В.В. Рюміна – педагога-просвітника, громадського діяча, який протягом життя плідно працював задля становлення вітчизняної системи освіти, зокрема професійної на Півдні України є незаперечною. Педагогічно-просвітницька діяльність В. В. Рюміна є різноплановою та багатоаспектною: фундатор нового змісту педагогічної підготовки викладачів-інженерів для технічних закладів освіти; популяризатор природничих і технічних знань серед молоді та дорослого населення; реформатор середньої професійно-технічної освіти початку XX століття в Україні; укладач підручників і методичних посібників для професійно-технічних училищ; ініціатор та організатор проведення широких просвітницьких заходів тощо. Відтак, педагогічні та просвітницькі ідеї, В.В. Рюміна, який усе життя успішно працював на ниві вітчизняної природничо-технічної освіти, зокрема Миколаївщини, є суттєвим внеском у розвиток історико-педагогічної науки України і нарешті отримав належну наукову оцінку сучасників.

Зважаючи на вищезазначене, стверджуємо, що тема роботи, мета якої полягає у здійсненні цілісного історико-педагогічного аналізу педагогічної та громадсько-просвітницької діяльності В.В. Рюміна у контексті становлення та розвитку професійно-технічної освіти Півдня України кінця XIX початку XXI століття є особливо актуальною.

Об'єктом дослідження В.В. Паскаленко обирає педагогічну спадщину та громадсько-просвітницьку діяльність В.В. Рюміна зазначеного періоду. Звідси логічно сформульовано предмет дослідження, а саме – зміст та спрямованість педагогічної та громадсько-просвітницької діяльності В.В. Рюміна в кінці ХІХ – на початку ХХ століття.

Незаперечною перевагою дослідження є той факт, що увага дисертанта звернена до широкого масиву історико-педагогічних та теоретичних праць філософського, історичного, педагогічного спрямування, краєзнавчих матеріалів присвячених розгляду життєдіяльності та провідних напрямів дослідження проблеми педагогічної та громадсько-просвітницької роботи відомого вітчизняного діяча В.В. Рюміна, а також обґрунтуванню його основних педагогічних ідей та підходів, щодо професійно-технічної освіти в контексті громадсько-педагогічного руху в Україні зазначеного періоду.

Зміст, структура, методологічний апарат дисертації свідчать про достатній науковий рівень дослідника, що дозволило йому виконати роботу, враховуючи основні підходи сучасних історико-педагогічних досліджень до проблеми вивчення педагогічної персоналії, а також здійснити ґрунтовне, науково-об'єктивне, конструктивне вивчення творчої спадщини та напрямів громадсько-просвітницької діяльності В.В. Рюміна, яка є відтворенням не тільки його науково-педагогічних рефлексій, а й відображенням світоглядних позицій, життєвої концепції.

Відмічаємо розмаїття форм і методів дослідницької роботи у дисертації, присвяченій педагогічній персоналії; підкреслюємо важливість введення у даний дискурс розгляду факторів впливу соціальної, освітньої та природничої ідей на становлення педагогічних поглядів В.В. Рюміна.

Вважаємо, що структура дисертаційної роботи є логічно продуманою, конструкція усіх наявних розділів відрізняється системністю і взаємообумовленістю.

Методологічна основа дисертації забезпечила належне розкриття усіх граней дослідження: аналіз становлення і розвитку світоглядних переконань

В.В. Рюміна в контексті історичного періоду його життя і діяльності; визначення провідних чинників становлення В.В. Рюміна, як педагога, науковця та громадського діяча; виявлення напрямів педагогічної та просвітницької діяльності В.В. Рюміна, щодо реформування вітчизняної середньої професійно-технічної освіти Півдня України на початку ХХ століття; аналіз внеску вченого у обґрунтування нового змісту педагогічної підготовки викладачів-інженерів для технічних закладів освіти; розгляд та узагальнення практичного досвіду В.В. Рюміна, щодо підготовки фахівців для промисловості у контексті сучасних завдань реформування професійно-технічної освіти в Україні.

З цього випливає наукова новизна дисертації дослідником вперше на основі маловідомих джерел наукової літератури, матеріалів періодичної преси здійснено комплексний аналіз педагогічної та громадсько-просвітницької діяльності В.В. Рюміна, як вітчизняного освітнього діяча кінця ХІХ початку ХХ століття; виокремлено і обґрунтовано етапи педагогічної діяльності В.В. Рюміна в контексті розвитку освіти Півдня України означеного періоду; розкрито педагогічні ідеї В.В. Рюміна, щодо удосконалення організації навчально-виховного процесу в середніх технічних училищах, зокрема, його побудові на засадах гуманістичної педагогіки, реалізації принципу безперервності та наступності в навчальних планах, поєднанні теорії з практикою; єдності загальної і професійної підготовки тощо.

В.В. Паскаленко чітко визначив і дав характеристику провідним чинникам і факторам формування В.В. Рюміна, як педагога-просвітника та відомого громадського діяча, зосередившись на висвітленні його світоглядних позицій, духовного світу, без реконструювання яких неможна представити повну картину його внеску у розвиток вітчизняної педагогічної думки та системи середньої професійно-технічної освіти кінця ХІХ початку ХХ століття.

Дисертант переконливо обґрунтував важливість використання творчого доробку В.В. Рюміна в сучасній педагогічній науці, як вагомого чинника професійного виховання та навчання молодого покоління.

На особливу увагу заслуговує сумлінна праця В. Паскаленка з архівними джерелами, адже саме завдяки цьому у науковий обіг було введено невідомі та маловідомі документи, матеріали публікацій, пов'язаних з педагогічною та громадсько-просвітницькою діяльністю В.В. Рюміна, що дало змогу поглибити відомості про його педагогічну спадщину та конкретизувати її вплив на освітні процеси в Україні кінця XIX початку XX століття.

Практичне значення дослідження логічно пов'язане з науковою новизною і теоретичною значущістю роботи. Виявлені дослідником матеріали, зміст та висновки дисертації допоможуть поглибити сучасні знання про історію розвитку педагогічної думки в Україні другої половини XIX початку XX століття можуть бути використані в навчальному процесі вищих закладів освіти, а також при укладанні навчальних посібників з історії розвитку вітчизняної професійно-технічної освіти стануть важливим матеріалом при вивченні курсу «Педагогічне краєзнавство» тощо.

Дисертаційне дослідження завершують змістовні висновки.

Вважаємо, що наукові результати рецензованої дисертації полягають, передусім, у цілісному і ґрунтовному вивченні дисертантом педагогічної спадщини та основних напрямків громадсько-просвітницької діяльності В.В. Рюміна в галузі середньої професійно-технічної освіти.

Відтак ми не можемо залишити поза увагою клопітку працю дослідника, який зробив переконливу спробу визначити внесок В.В. Рюміна у розвиток педагогічної думки періоду другої половини XIX початку XX століття, а також обґрунтувати актуальність основних педагогічних поглядів В.В. Рюміна та перспективи їх використання в сучасній професійно-технічній освіті.

Стверджуємо, що рецензоване дослідження відбулося і має наукову цінність та практичну значущість, проте робота не позбавлена деяких недоліків із приводу яких висловлюємо окремі зауваження:

- хронологічні та територіальні межі дослідження вимагають уточнення, зокрема, виокремлення аргументованих чинників їх визначення;

- відповідно змістові дисертаційної роботи необхідно було в методології дослідження виокремити регіональний підхід, який би дозволив розглянути проблему дослідження в контексті промислового розвитку Миколаївщини, що є одним із чинників формування педагогічних поглядів В.В. Рюміна стосовно становлення середньої професійно-технічної освіти;

- у другому розділі «Педагогічна спадщина В.В. Рюміна» доцільно було б зосередити увагу на такому аспекті діяльності В.В.Рюміна як підручникотворення, від чого робота значно виграла б;

- не зовсім коректно визначено параграф 1.1 «Історіографічний аналіз педагогічної спадщини В.В. Рюміна» це за вимогами історико-педагогічного дослідження має бути параграф «Історіографія проблеми дослідження», або «Історіографія педагогічної спадщини В.В. Рюміна»;

- доречним було б, побудувати модель реформування середньої професійно-технічної освіти, запропоновану і обґрунтовану В.В. Рюмінім на початку ХХ століття та зіставити її з сучасною моделлю системи підготовки робітничих кадрів для промисловості в Україні і таким чином, визначити які складові такої структурно-функціональної моделі сприятимуть успішній реалізації фахової підготовки молоді в умовах сьогодення.

Однак, виокремленні прорахунки не впливають на загальний науковий рівень рецензованої дисертації. Стверджуємо, що є всі підстави вважати дану роботу завершеним самостійним дослідженням, в якій розглянуто низку важливих і актуальних питань.

Дослідження В. Паскаленка апробоване належним чином, він брав участь у конференціях різних рівнів, результати дисертації представлено у чотирнадцяти одноосібних публікаціях.

Надзвичайно важливим, на нашу думку, є факт впровадження результатів дисертаційної роботи у практику діяльності вищих закладів освіти (Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Вінниченка, Класичного приватного університету м. Запоріжжя), що незаперечно підтверджує не лише цінність педагогічних поглядів В. Рюміна для нащадків, а й актуальність здійсненого В. Паскаленка дослідження.

Публікації з теми дисертації та її автореферат повністю відбивають основний зміст і структуру дослідження, оформленого відповідно вимог до такого типу робіт. Своїм теоретичним рівнем, глибиною розкриття теми дисертація Паскаленка Віталія Володимировича «Педагогічна спадщина та громадсько-просвітницька діяльність В.В. Рюміна в кінці XIX – на початку XX століття», є завершеним, самостійним дослідженням актуальної проблеми, яка за своїм змістом, рівнем новизни і практичним значенням відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. № 567, що дає підстави для присудження Паскаленку Віталію Володимировичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології
й освітнього менеджменту
Херсонського державного університету

[Handwritten signature]
В.Л. Федяєва